

Ymam Agzam haýsy partiýanyň başlygydy?

Category: Edebi makalalar, Kitapcy

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Ymam Agzam haýsy partiýanyň başlygydy? IMAM-I ÂZAM EBÛ HANÎFE HANGÎ PARTİNİN GENEL BAŞKANIYDI?

Bize göre de mezhepler, İslam’a karıştırılan ve önemli bir bölümü kötü niyetli olan politikaların, yani siyasetin etkisiyle oluşmuş yorum farklarına dayanmaktadır.

Esasen Arapçada “Gidilen Yol” anlamına da gelen “Mezhep” kelimesi, parti anlamına gelen “Hizb” kökünden gelmektedir.

“Hizbullah-Allahın Partisi” ve “Hizbut Tahrir-Kurtuluş Partisi” örneklerinde olduğu gibi.

Hiçbir mezhep imamı, başlangıçta “ben mezhep kuruyorum” diyerek yola çıkmış değildir.

Mezhepler, bu imamların ölümünden çok sonraki yıllarda olmak üzere; onların görüşleri etrafında, daha doğrusu onların görüşlerini merkeze koyarak, başkalarınca eklenen görüşlerle beslenerek oluşmuş yarı siyasi teşekküllerdir.

Bu anlamda Mezhepler, fikir öncüllerinin mensup oldukları toplumların geleneklerinden, göreneklerinden, eski inançlarından, yaşadıkları coğrafyadan ve iklim şartlarından da etkilenmişlerdir.

Kısaca bu fikir öncüllerinin İslam yorumları, İslam dışı pek çok faktörden etkilenmiştir.

Bu sebeple hiçbir mezhebin veya imamın görüşüne “Kesin doğru budur” gözüyle bakılamaz.

Bu anlamda, “İslam’da içtihat kapısı kapanmıştır” şeklindeki bir kabul, İslam ile taban tabana zıttır.

Yeni bilgilerin ışığında yeni İslam yorumları çıkabilir, çıkmalıdır da.

Bu dinimizin tekamülü için gereklidir ve tabiidir.

Bu anlamda hiç kimse, ayakları yere basacak şekilde ve iyi niyetle İslam’a getirmiş olduğu yeni yorumlardan dolayı

kınanamaz, horlanamaz ve itham edilemez.

Günah olan, İslam'a yeni yorumlar getirmek değil, asıl günah olan, getirilen yeni yorumlara, hiçbir bilimsel dayanağı olmaksızın, sırf taassubî bir tavırla, oluşmuş kimi önyargılarla karşı çıkmaktır.

İslam, yaşayan bir dindir, onun için asırlar öncesinde yapılan kimi yorumlara takılıp kalmak, İslam'ın özünü ve esasını teşkil eden, Kur'an ayetlerine aykırıdır.

Çünkü Kur'an'ın pek çok ayetinde ısrarla aklın ve düşüncenin önemi vurgulanmaktadır.

■ Türk Sokratesi ve İslam'da Akılcılığın Öncüsü; Ebu Hanife

Diğer mezheplere mensup olmakla birlikte konuya önyargısız ve taassuptan uzak bir şekilde yaklaşanlarca da en büyük İmam olarak kabul edilen İma-ı Azam Ebu Hanife (Numan Bin Sabit), diğer mezhep öncüllerinin aksine, İslam-ı yorumlarken nakli değil, akli esas almıştır.

O, tıpkı Hz. Muhammed'in, ashabına "Benden, Kur'an'dan başka bir şey yazmayın" dediği gibi, öğrencilerine "Benim görüşlerim, kesin doğru değildir. Bu sebeple benim görüşlerimi yazmayın..." demiştir.

Bir gün öğrencileri ile sohbet ederken kullanmış olduğu bir ifadeye öğrencileri "Bu, şüphe götürmez bir doğrudur" dediklerinde, onlara müdahale ederek; "Hayır, bu görüş belki de şüphe götürmez bir yanlıştır..." diyebilmiştir.

Bundan maksat, "Ben eldeki mevcut bilgilerimle bugün böyle söylüyorum. Ancak yarın yeni bilgilere ulaştığımda aynı konuda farklı şeyler söyleyebilirim" demektir.

Bu yaklaşım, bilimsel düşünmek, akla ve fenne önem vermek anlamına gelmektedir.

Zira sosyal bilimlerde (ki; buna dini yorumlar da dahildir) görüşlerin tabiat bilimlerinde olduğu gibi deneylerle test edilerek doğrulanması imkanı yoktur.

Bu sebeple de sosyal bilimlerde ortaya konulan düşünceler kesin doğrular değildir.

İmam-ı Azam yine bir gün öğrencileriyle tartışırken kendi

görüşünü ortaya koyar ve “benim görüşüm budur” der.

Ancak öğrencileri hocalarına katılmazlar ve aynı konuda kendi görüşlerini savunurlar ve delillerle savundukları bu görüşü desteklerler.

İmam-ı Azam bakar ki; öğrencilerinin görüşü çok daha isabetlidir ve akla yatkındır. Bunun üzerine “Tamam, sizin görüşünüz daha isabetlidir, ben de sizin gibi düşünüyorum” diyerek, fikrini değiştirir.

Peki, ya bugünkü tarikat şeyhleri, sözüm ona dini cemaat liderleri ve bir kısım ilahiyatçılar!

Onlar burunlarından kıl bile aldırmazlar bu konuda.

Yolsuzluğu hırsızlık olarak algılamadıkları gibi, iktidar sahiplerinin kendi iktidatlarını sürdürürebilmek için buna engel olanların öldürülebileceğine dair fetvalar bile verebilirler.

Bu adamların etkisinde kalanlar arasında “Allah, yakınlarla bakmayı emretmiştir. Onun için biz de yakınlarımızı devlet hizmetlerine sokarak onlara sahip çıkıyoruz” ve “Hz. Peygamber Mekke’yi fethettiğinde gururlanmıştır, biz gururlanmayacağız” diyenler çıkabildiği gibi “Bu Bakara, iyi makara” diyerek Allah’ın ayetleriyle dalga geçenler bile çıkabilmiştir.

Günümüz din adamları, bu tür çıkışlar karşısında genelde sessiz kalmayı tercih ediyorlar ama İmam-ı Azam Ebu Hanife, vaktiyle bu tür çıkışlar karşısında sessiz kalmamış, tam aksine sesini yükseltmiştir.

Emevilerin ve Abbasilerin bu tür çıkışları yüzünden onları kıyasıya tenkit etmiş ve bu karşı çıkmanın bedelini de canıyla ödemiştir.

Esasen Ebu Hanife biraz da bu yüzden “İmam-ı Azam”dır, yani “En Büyük İmam!”

Sokrates bugün neden büyükse, Türk Sokrates’i Ebu Hanife de aynı sebepten büyüktür.

Çünkü İmam-ı Azam Ebu Hanife aslen Türk’tür!

İmam-ı Azam’ın Yazılmış Bir Kitabı Yoktur!

Ona nispet edilen “Fıkıh-ı Ekber” isimli kitabın, kendisine ait olmadığını ve bu eserin, onun yazmış olduğu küçük bir risaleden hareketle ve ancak onun görüşleri etrafında öğrencileri ve takipçileri tarafından şekillendirildiği

söylenir.

Esasen Ebu Hanife, bir fıkıhçı da değildir ve yazmış olduğu risaleyi fıkıh risalesi olarak yazmamıştır.

Onu fıkıhçı yapanlar, Eşariler, yani bugün bilinen adlarıyla Selefilerdir.

Eşarilerin ve Selefilerin, Türk Yurduna yerleşmesinin ve dini düşünce bakımından Türk Milleti'ni etkileri altına almalarının en büyük müsebbibi Yavuz Sultan Selim'dir.

Çünkü Mısır'ı fethettikten sonra, orada bulunan ve akıl yerine nakli esas alan Maliki ve Hanbeli Mezheplerinin, yani İslam'ın bedevilerce yapılan dayatmacı yorumları etrafında şekillenen ve Eşarîlik denilen ekole mensup 1500 civarındaki din adamını gemilere yükleyerek İstanbul'a göndermiş ve bu adamların kısa sürede devletin önemli makamlarını ve düşünce dünyamızı işgal etmelerinin yolunu açmıştır.

Eşariliğin Osmanlı coğrafyasına egemen olmasıyla birlikte, medreselerden felsefe ve diğer akli ve fenni bilimler sürülüp çıkarılmış, onların yerine katı İslam yorumlarına dayanan dini bilimler ikame edilmiştir.

Geçtiğimiz yıllarda akıl ve akılcılığı öne alan felsefe grubu derslerinin, İlahiyat Fakültelerimizin ders programlarından çıkarılmak istenmesinin altında yatan yegane sebep de bu ülkede Büyük Atatürk tarafından büyük ölçüde temizlenen ve kökü kazınmaya çalışılan Eşari ve Selefi düşüncenin tekrar dini ve eğitim hayatımıza egemen olmasını isteyenlerin siyasi ayak oyunlarıdır.

Umalım ki; orta öğretimde dini derslere ağırlık verenlerin de böyle bir maksatları olmasın!

Ebu Hanife ve İmam Maturidi

Türkler, dini hayatlarını genellikle akla öncelik veren ve aynı zamanda her ikisi de Türk olan İmam-ı Azam Ebu Hanife ve İmam Maturidi'nin görüşleri çerçevesinde şekillendirmiş bir millet iken, Sultan Selim'in Mısır'ı fethedip hilafet makamını İstanbul'a getirmesinden sonra, nakli, yani rivayetleri esas alan Eşarilik ve Selefilik de Türk toplum hayatında kendisine

yer bulmaya başlamıştır.

Ancak Türk Dünyası, yine de genellikle aklı esas alan dini yorumlar etrafında toplanmıştır.

Bu durum, bugün bile geçerlidir.

Demokrasi'nin, laikliğin ve hoşgörünün Türklerin yaşadıkları coğrafyalarda kendilerine yer bulabilmesinin bir sebebi de zaten budur.

Bu anlamda Ahmet Yesevi'nin ve Hallac-ı Mansur'un Türklere yapmış olduğu büyük hizmetleri görmezden gelemeyiz.

Ömer SAĞLAM,

Araştırmacı Yazar.

Not: Bu yazı, 5 yıl önce yayınlanan "Her Mezhep Bir Siyasi Partidir Aslında" başlıklı yazımızdan kısaltılarak aktarılmıştır. Edebi makalalar